

N:o 63.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1899, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af lagen angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring samt om ändring af 6 § lagfarts-lagen.

Lagutskottet har till förberedande behandling mottagit två inom Andra Kammaren af herr *J. Johnsson* väckta motioner, n:is 88 och 89, hvilka äsyfta införande af ändrade bestämmelser om jordafsöndring.

Motionen n:o 88 är af följande lydelse:

»Kongl. förordningen angående jordafsöndring, sådan denna lyder enligt lag af den 27 juni 1896, är icke egnad att underlätta öfverlåtelse af smärre jordbrukslägenheter.

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1891 anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke genom statsmagternas försorg tillfälle kunde beredas obemedlade och mindre bemedlade att på lämpliga vilkor bilda egna jordbruk, uppdrog Kongl. Maj:t genom beslut den 25 september 1891 åt en komité att åvägabringa utredning i berörda hänseende, dervid komitén skulle taga i öfvervägande, ej mindre i hvilken mån och under hvilka vilkor upplåtelse af jord från kronans domäner för befordrande af det af Riksdagen angifna syftemål kunde ega rum, än äfven huruvida berörda syftemål kunde genom ändring i gällande lagstiftning befrämjas. Vid företagen undersökning, huruvida i gällande lagstiftning funnes bestämmelser, hvilka kunde lägga hinder

i vägen för bildande af smärre sjelfständiga jordbruk eller för mindre bemedlade att å landet förvärfva egen bostad, ansåg komitén, att gällande förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring af den 6 augusti 1881 icke till fullo motsvarade de anspråk, som med fog kunde uppställas på en enkel, snabb och för de mindre bemedlade lätt form för styckning af jord, samt afgaf i anledning häraf den 5 mars 1892 betänkande med förslag till lag angående egostyckning.

Betänkandet omfattade förslag att, med bibehållande af de för jordstyckning fastställda formerna hemmansklyfning och jordafsöndring, för hvilken sistnämnda dock skulle gälla några mindre, oväsentligare avvikelser ifrån 1881 års förordning, tillika skulle i lagstiftningen införas ett nytt institut, kalladt egostyckning, hvarigenom en fastighet skulle kunna delas i lotter, med för hvarje lott på förhand till läge och gränser bestämdt område, som derefter skulle äsättas särskildt mantal; och skulle formerna dervid väsentligen skilja sig från dem, som gälde beträffande hemmansklyfningen. Det skäl, som komitén anförde för sitt förslag i denna del, var hufvudsakligen, att då vid egostyckning icke såsom vid hemmansklyfning vore fråga om att noggrant bestämma hvarje lotts andel i hemmanets olika egoslag, utan det endast gälde att för bestämda, å marken utlagda områden fixera skyldigheten att utgöra vederbörlig del af grundskatter och öfriga hemmanet åliggande utskylder och besvär, hade proceduren kunnat göras enklare och billigare än för hemmansklyfningen. Äfven om i följd häraf någon gång det äsatta mantalet icke komme att blifva ett fullt noggrant uttryck för de olika delarnas förhållande till hvarandra, borde deråt ej tillmätas synnerligt stor betydelse, då mantalet såsom skattegrund numera spelade en så väsentligen inskränkt roll, i det de enligt denna grund förut utgående skatter och besvär under de senaste åren antingen redan minskats eller blifvit bestämda att utgöras efter annan grund, och skäl föreläge för det antagandet, att utvecklingen af våra jordbeskattningsförhållanden äfven fortfarande komme att gå i enahanda riktning. Förutom enkelhet och billighet ansågs det nya jordstyckningsförslaget ega praktiska fördelar jemväl i åtskilliga andra afseenden. Det läge nemligen i sakens natur, att en försäljning af jord från ett hemman i många fall underlättades, när köparen vid aftalets ingående finge för sig bestämdt det jordområde, han förvärfvade, och icke utsattes för den med hemmansklyfning i detta hänseende förknippade ovisshet och risk.

Dessa af komitén uttalade grundsatser hafva jemväl i Kongl. Maj:ts proposition till 1896 års Riksdag vunnit tillämpning, så vidt angår lag angående egostyckning, enär enligt sistnämnda lag det tillkommer

egare af hemman, som får styckas, att, med iakttagande af att skiftena blifva reguliera och skilnadslinierna till afhägnad beqväma, bestämma de särskilda hemmansdelarnas områden.

Men egostyckning är tillåten allenast å hemman, hvilket antingen icke legat i samfällighet med annat hemman eller ock blifvit ur samfällighet utbrutet genom sådan delning, att hemmanets egor icke må utan egarens samtycke med annan mark intagas i skifte. Egostyckningslagen är med ett ord i allmänhet ej tillämplig vid upplåtelse af jord från hemman, som icke undergått laga skifte.

Alla de fördelar, som af komitén anförts till förmån för egostyckningslagen, der fråga är om upplåtelse af jord från hemman, som undergått laga skifte och hvaröfver karta finnes att tillgå, kunna med lika fog anföras till förmån för jordafsöndring, då fråga är om hemman, som ej undergått sådant skifte, och dervid sistnämnda form för jordupplåtelse utan hämmande band bör tidsenligt få utvecklas.

Enligt stadgandet i första kapitlet jordabalken har det varit egare af hemman, före tillkomsten af ifrågavarande lag af den 27 juni 1896, obetaget, att vid försäljning deraf antingen undantaga eller till särskild köpare med full eganderätt försälja sådana egor och områden, som hemmanet särskildt häfdade, utan att en köpare af hemmanet och den öfriga marken äfventyrade att derigenom blifva betungad med laga skifte, enär egaren till lägenheten genom denna häfd ansåges ega stadgadt område.

Enligt 21 § af nu gällande lag angående jordafsöndring, är det emellertid ej tillåtet att, utan Konungens befallningshafvandes tillstånd, från hemman för alltid afsöndra mark, som ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från samma hemman afsöndradt, utgör mera än en femtedel af dess egoområde; och då Konungens befallningshafvande, åtminstone i vissa län, i allmänhet vägra sitt bifall till afsöndringar af större omfattning, återstår för hemmansegaren endast valet antingen att inskränka det från försäljning afsedda undantaget till en obetydlighet, särskildt der afsöndring från hemmanet förut egt rum, eller ock bekosta laga skifte, på det att lagen angående egostyckning derå må vinna tillämpning, hvilket skifte, der afverkningsrätten till skogsmarken för längre tid är upplåten och någon afkastning derifrån ej är att tillgå, kan medtaga hemmansegarens alla tillgångar.

Anledningen, hvarför så restriktiva bestämmelser skola gälla för jordafsöndring, är svår att förstå. Icke kan det vara önskan att söka bibehålla den i skiftesstadgan uttalade princip, att delar af hemman bör tilläggas blandning af bättre och sämre jord, ty denna i och för sig

beaktansvärda grundsats är i egostyckningslagen helt och hållet öfvergifven. Förklaringen torde delvis kunna sökas i bristande kännedom om de olika förhållanden, som i skilda orter äro rådande och kräfva särskilda och praktiska jordafsöndringslagstiftningar.

Vill man söka främja, att åtminstone några lägenheter i skogsbygderna skola såsom ett minne efter sjelfständig jordegareklass bibehållas och ej öfvergå i bolags ego, så böra enkla och lätta jordafsöndringsformer införas.

Att Konungens befallningshafvande skall hafva sig ålagdt att pröfva afsöndringarnas storlek samt att de i öfrigt äro med lag förenliga, har visat sig medföra stora olägenheter. Utom det att denna pröfningsprocedur ådrager jordegaren ökade utgifter, medför den en tidsutdrägt, som kan medföra stora olägenheter, enär köparen, sedan kostnader nedlagts å lägenheten, kan få ansökningen till sist afslagen, äfven der denna omfattar ett helt ringa område, nemligen då det befinnes, enligt hvad här ofvan är antydt, att afsöndring från hemmanet förut egt rum. Köparen, der denne, såsom oftast är fallet, hör till de mindre bemedlades klass, känner dervid helt naturligt, vid en jämförelse emellan statsmagternas uttalade önskan att främja tillkomsten af mindre jordbruk och den prosaiska verkligheten, en bitter misräkning, som för många omintetgjort hoppet att skaffa sig en egen torfva.

Någon pröfning angående afsöndringens storlek torde icke vid lagfartens beviljande vara erforderlig, då något giltigt skäl icke lär kunna anföras för bibehållande af en lagstifning, som ställer det ena hemmanet i en undantagsställning beträffande rätten till jordupplåtelse i förhållande till ett annat. Då vid tillämpning af lagen angående egostyckning det beror på egaren att bestämma de olika lotternas omfattning, bör, i full konsekvens härmed, jemväl från hemman, som ej undergått laga skifte, och hvarå sistnämnda lag ej är tillämplig, upplåtelse af större eller mindre område, der detta befinnes medföra fördel, vara tillåten.

Den granskning, som kan befinnas erforderlig för öfvervakande, att afhandling angående afsöndring är förenlig med de bestämmelser, som innefattas i 21 §, sådan denna här nedan blifvit af mig föreslagen, kan med minsta kostnad, i enlighet med hvad lagutskottet vid 1896 års riksdag — i utlåtande n:o 72 — jemväl anført, ske af vederbörande underrätt, som väl är i stånd att vid lagfartsärendets handläggning egna afsöndringens beskaffenhet den pröfning, som kan befinnas erforderlig.

Då de hufvudsakligaste från jordbruket utgående skatter, såväl till stat som kommun, numera utgöras efter andra grunder än mantalet, bör det kunna öfverlemnas till jordegarna sjelfva att vid försäljning af jord bedöma, huru vida de grunder, som gälla för hemmansklyfning eller jordafsöndring, dervid böra tillämpas; och, der försäljning eger rum i enlighet med sistnämnda bestämmelser, må det stå vederbörande, som saken rör, fritt att, om och då de så önska, få mantalet fördeladt emellan stamhemmanet och lägenheten.

Derest omfattningen af den afsöndrade lägenheten skall vara bestämmande för rättighet att påyrka mantalets fördelning, så kan det ifrågasättas, huru vida icke denna rätt bort utsträckas till lägenheter omfattande en åttendedel af hemmanets areal. Men då olika meningar i detta hänseende kunna göra sig gällande, har jag stannat vid den i 1881 års jordafsöndringsförordning upptagna egorymd samt föreslagit, att lägenheter, omfattande en femtedel af hemmanets areal och deröfver, böra, då yrkande derom framställes, åsättas mantal.

Den ändrade lydelse af 6 § i kongl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, som denna erhållit i lag af den 27 juni 1896, har befunnits utgöra ett hinder för vinnande af lagfart jemväl å delar af hemman med åsatt mantal. Förevarande lagrum lyder: »Har egare af hemman till annan upplåtit del deraf, med viss till gränserna bestämd egovidd att såsom hemmansdel egas, må lagfart å sådan upplåtelse ej beviljas, förr än egostyckning å hemmanet blifvit faststald.»

Vid upplåtelse af andel af hemman med visst skattetal söka i allmänhet säljare och köpare att, till förebyggande af tvister vid en eventuel hemmansklyfning, öfverenskomma om hemmansdelarnes lägen, hvilken öfverenskommelse icke kan vara annat än till såväl säljares och köpares som det allmännas fördel. Lagfart å sådant köp blifver emellertid på grund af omförmälda lagrum afslagen under förklarande, att egostyckning å hemmanet först bör verkställas. Afslaget gäller äfven de fall, der säljare och köpare afsett, att andelen skulle från hemmanet söndras, äfvensom med afseende å hemman, hvarå egostyckning icke är tillåten. Ett stort antal lagfarter har af denna anledning afslagits eller förklarats hvilande, och köparen har ingen utsigt att derå kunna erhålla lagfart.

Jag har, i afsigt att undanrödja detta missförhållande, tagit mig friheten att i särskild motion föreslå sådan ändring i nämnda lagrum, att bestämmelsen endast må omfatta sådana upplåtelser, deruti säljare och köpare särskildt aftalat, att grunderna i egostyckningslagen böra

tillämpas, hvarjemte den ändring i paragrafens fjerde punkt föreslagits, att namn och nummer skola åsättas afsöndringen vid lagfartens beviljande.

På grund af det anförda får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att §§ 20, 21, 22, 28 och 29 i lag angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 skola erhålla följande förändrade lydelse:

20 §.

1 mom. Egare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets egovälde för alltid eller på viss tid afsöndra jord i en eller flera delar, dock, i fråga om upplåtelse på viss tid, med iakttagande af hvad angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd är i lag stadgadt.

2 mom. Afsöndring från de under stadgad åborätt upplåtna hemman vare jemväl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarna för besittningen af stamhemmanet föreskrifva.

3 mom. Afsöndring från jord af fideikommisssegenskap må icke annorlunda gälla, än så vidt med lag och fideikommissbrief öfverensstämmar.

4 mom. Afsöndring må icke ske (se nuvarande 5 mom.) i skog och mark.

21 §.

Afhandling rörande jordafsöndring för alltid skall innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå.

22 §.

1 mom. Är af jord, som till afsöndring tillåten är, större andel än som svarar mot en femtedel af hemmanets egovidd för alltid afsöndrad, och vill hemmanets eller lägenhetens egare, att mantal och ränta må lägenheten åsättas, hafve dertill rätt.

2 mom. I sådant fall skall å afsöndringen mantal bestämmas och detsamma från stamhemmanets mantal afräknas.

3 mom. Förslag härutinnan bör, efter derom hos Konungens befallningshafvande gjord anmälan, upprättas af landtmätare och gode män, med ledning af stamhemmanets och den afsöndrade delens kända innehåll i fullgod jord, och varde området å karta utmärkt.

4. mom. I fråga om förrättingens afslutande och utlemnande af handlingar samt angående pröfning och fastställelse deraf, lände till efterrättelse i tillämpliga delar hvad i 19 § om egostyckning är stadgadt.

28 §.

Twister angående afsöndring af lägenhet — — — angående dylika afsöndringar från frälse- och skattehemman.

29 §.

Hvad i denna lag är stadgadt — — — af lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

I fråga om jordafsöndring skall hvad om hemman är sagdt jemväl tillämpas å för alltid afsöndrad lägenhet.

I motionen n:o 89 hemställer herr Johnsson under åberopande af de skäl, som blifvit af honom i motionen n:o 88 anförda, att Riksdagen för sin del beslutar, att 6 § kongl. förordningen angående lagfart och fång till fast egendom den 16 juni 1895, sådan denna § lyder enligt lag den 27 juni 1896, må erhålla följande förändrade lydelse:

6 §.

Är lagfart sökt på grund af testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blifvit ståndande.

Har egare af hemman såsom egostyckning upplåtit del deraf, må lagfart å sådan upplåtelse ej beviljas förr än egostyckningen blifvit faststald.

Lag samma vare beträffande sådan upplåtelse, som afser egostyckning från lägenhet, hvilken ej tillkommit genom afsöndring.

Lagfart å upplåtelse, hvarigenom jord eller annat från hemman afsöndrats, må ej beviljas, der upplåtelsen ej är med lag öfverensstämmande; skolande vid lagfarts beviljande namn och nummer genom domstolens försorg afsöndringen åsättas.

De förslag till ändringar i lagen angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilka motionären bragt å bane, innebära i hufvudsak ej några nya uppslag i fråga om jordafsöndringsinstitutets ordnande. Förslaget, att jordafsöndring för alltid skall utan pröfning af Konungens befallningshafvande få ske till huru stor del af hemmans egovidd som helst, var föremål för uppmärksamhet och grundlig pröfning under förarbetena till nu gällande lagstiftning på detta område, och enahanda var förhållandet med den nu väckta frågan om upphäfvande af föreskriften, att för dylik afsöndring erfordras Konungens befallningshafvandes fastställelse å afhandlingen.

Att de förslag i dessa riktningar, hvilka sålunda förut varit under behandling, icke vunnit bifall, har, enligt hvad med visshet torde kunna påstås, icke berott på något underskattande vare sig af önskvärdheten att så långt som möjligt tillmötesgå allmänhetens kraf på frihet, enkelhet och billighet i jordstyckningsförfarandet eller af den betydelse, större eller mindre, i sådant afseende, som dessa förslag kunna ega. Men med hänsyn till den synnerliga vikt, som ligger derpå, att ordning och reda är rådande i jordeganderättsförhållandena, samt att tryggheten för fullgörandet af de allmänna bördor, som ännu utgå efter mantalet, ej må genom allt för stor frihet i fråga om jordafsöndringar äfventyras, har man ansett försigtigheten kräfva att icke biträda förslagen.

Utskottet anser de betänkligheter, som sålunda föranledt förslagens afvisande, allt fortfarande hafva fog för sig; och hvilken åsigt man härutinnan månde hysa, torde vara obestridligt, att efter den tid, då vår nu gällande lagstiftning på detta område antogs, sådana förändrade förhållanden ej inträdt, att giltigheten af de uttalade betänkligheterna i någon mån förringats.

Så ny som ifrågavarande lag ännu är, lär det dessutom vara för tidigt att afgöra, huru densamma verkar, och möjligheten torde visst icke vara utesluten, att de olägenheter, man väntar sig af vissa bestämmelser i lagen, skola finnas öfverdrifna, samt att det ändamål, för hvilket lagen tillkom, skall visa sig vara i hufvudsak vunnet genom densamma, sådan den för närvarande föreligger.

Att under sådana förhållanden redan nu vidtaga väsentliga förändringar i denna lag kan utskottet icke tillstyrka.

De förändringar i särskilda §§ af lagen angående hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilka motionären ifrågasatt, liksom ock den ändring i lagfartslagen, hvarom han i motionen n:o 89 hemställt, äro uttryck för eller konsekvenser af de förslag, om hvilka

utskottet ofvan yttrat sig, samt erfordra alltså icke hvar för sig någon särskild behandling.

På grund af det anförda hemställer utskottet:

1:o) att motionen n:o 88 icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att motionen n:o 89 ej heller må af Riksdagen bifallas.

I samband med herr J. Johnssons motioner har utskottet till behandling förehaft två af herr *D. Persson* i Tällberg inom Andra Kamraren afgifna och till lagutskottet hänvisade motioner, n:is 116 och 117.

Motionen n:o 116 är af följande lydelse:

»I lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgas bland annat i 2 § rörande egostyckning följande: »Sådan egostyckning vare dock tillåten allenast å hemman, hvilket antingen icke legat i samfällighet med annat hemman eller ock blifvit ur samfällighet utbrutet genom sådan delning, att hemmanets egor icke må utan egarens samtycke med annan mark intagas i skifte i annat fall, än som omförmåles i 3 § 3 mom. af skiftesstadgan». Och 21 § samma lag rörande jordafsöndring har följande lydelse: »Afhandling rörande jordafsöndring för alltid, hvilken handling skall innehålla så noggrann beskrifning å den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå, skall ingifvas till Konungens befallningshafvande, som har att, derest afhandlingen såväl med hänsyn till afsöndringens storlek som ock i öfriga afseenden är med denna lag öfverensstämmande, meddela fastställelse å afsöndringen samt åsätta lägenheten nytt namn och nummer.

Innan ärendet af Konungens befallningshafvande afgöres, må, der så nödigt finnes, yttrande af landtmätare inhemtas.»

Beträffande frågan om rätt till egostyckning enligt berörda lag kan man säga, att i allmänhet sådan får ske endast rörande sådana hemman, som undergått laga skifte, hvadan de hemman, hvilka undergått allenast så kalladt storskifte, icke få åtnjuta förmånen af rätt till styckning.

Att berörde lag det oaktadt skall komma att främja ett af de ändamål, hvarför densamma hufvudsakligen tillkommit, nemligen beredande

af lättnad för mindre bemedlade att bilda egna hem med tillhörande jordbruk, det är jag villig att erkänna. Och om denna lag icke hade någon annan uppgift att fylla, så vore emot densamma ej så mycket att anmärka. Men med anledning af de säregna förhållanden, som äro rådande i Dalarne rörande jordbruksfastigheterna, så är lagen i fråga, sådan den nu är, icke allenast betydelselös, utan i vissa afseenden rent af hinderlig och skadlig.

Jag vill ingalunda framställa något klander emot de personer och myndigheter, som förberedt nämnda lagförslag; men om man granskar såväl komiterades som de inom vederbörande departement utarbetade lagförslag, liksom ock myndigheternas deröfver afgifna yttranden, så finner man, att icke sådan hänsyn tagits till de i Kopparbergs län rådande säregna förhållanden som önskligt hade varit.

Ty inom en stor del af Kopparbergs län har nemligen sedan många år tillbaka, genom en långt drifven hemmansklyfning, en sådan styckning af jorden egt rum, att ett rationellt jordbruk derstädes är nästan omöjligt.

På senare tiden har dock allmogen kommit till insigt om det skadliga och för jordens rätta bruk menliga i ett sådant styckningssystem, hvarför man börjat att återköpa och inköpa sådana jordlägenheter eller rättare jordbitar, som ligga intill de stycken man förut har, för att på sådant sätt sammanföra sina jordbitar, så vidt möjligt är och lokala förhållanden det medgifva; och det är just i detta afseende som egostycknings- och afsöndringslagen hos oss i Kopparbergs län får en helt annan uppgift att fylla än på de flesta andra ställen.

Huru besynnerligt det än kan förefalla mången, så ställer sig dock saken i verkligheten så, att vi inom Kopparbergs län behöfva få rätt att tillämpa egostyckningslagen för att få hemmansdelarne eller kanske rättare bruksningsdelarne *större* ock bättre sammanförda än hvad de förut äro.

De flesta socknar i Kopparbergs län hafva undergått endast stor-skifte, och egostyckningslagen får således der icke tillämpas, hvadan stora svårigheter möta för att af och till hvarandra köpa och sälja jord.

Häremot kan visserligen den invändningen göras, att man blott har att tillämpa den genom samma lag fullständigt frigifna rätt till hemmansklyfning, och att sålunda intet hinder möter att på samma sätt som hittills köpa och sälja huru litet jordområde som helst. En sådan invändning kan vara teoretiskt riktig, men i praktiken stöter man dock på *dels* den svårigheten, att vid en fastighetstransaktion enligt lagen om hemmansklyfning måste äfven den till inegojorden hörande skogsmark

ingå, dervid det ofta händer, att den, som har en från sig aflägsen men intill en annan persons egendom gränsande inega, som han gerna skulle vilja sälja, men den till samma ega hörande eller åbelöpande skog har han sparat och vill för den skull icke afyttra deusamma till något pris, och hvilken skog den andre åter icke anser sig hafva råd att köpa; och *dels* kan köparen till en enligt lagen om hemmansklyfning förvärfvad fastighet icke vara förvissad om att vid ett eventuelt blifvande laga skifte få behålla hvad han på sådant sätt förvärfvat.

Det är således en afsevärd skilnad i besittningsrättens betryggande, om fastigheten är förvärfvad efter den ena eller den andra arten af dessa lagar: egostyckning eller hemmansklyfning.

Rörande åter hvad som i samma lag stadgas om jordafsöndring, så är dermed förenad en procedur, som, enligt min upplåtning, förorsakar både onödig tidsutdrägt och afsevärda kostnader. Jag åsyftar stadgandet i 21 §, att Konungens befallningshafvande skall pröfva och fastställa afsöndring, innan lagfart får meddelas.

Att det funnits en stark opinion för borttagande af berörda bestämmelse framgår bäst deraf, att lagutskottet vid 1896 års riksdag ur sitt förslag uteslöt ifrågavarande bestämmelse och motiverade dervid sin åtgärd på följande sätt: »Ur förslaget angående jordafsöndring har utskottet uteslutit bestämmelsen om afsöndringens fastställande af Konungens befallningshafvande, och detta i syfte att minska kostnaderna för jordafsöndring, helst utskottet håller före, att vederbörande under rätt väl är i stånd att vid lagfartsärendets handläggning egna afsöndringens beskaffenhet den pröfning, som kan finnas erforderlig.»

Då förslaget den 7 maj samma år företogs till behandling i Riksdagen, godkände Andra Kammaren utan votering lagutskottets förslag; men Första Kammaren deremot antog Kongl. Maj:ts förslag, hvadan frågan sedan hänvisades till lagutskottet för sammanjemkning, dervid lagutskottet frångick sin förut intagna ståndpunkt och hemstälde om bifall till det af Första Kammaren fattade beslut.

När ärendet sedan den 13 maj åter förekom till behandling i Andra Kammaren, uppstod dervid en liflig debatt, och förslaget antogs med endast en rösts majoritet, eller med 74 röster mot 73.

Häraf finner man, att åsigterna redan vid lagens antagande voro mycket delade rörande lämpligheten af omförmälda stadgande.

Att lagen rörande såväl egostyckning som jordafsöndring icke är lämplig för större delen af Kopparbergs län, har jag redan sökt att bevisa. Och med hänsyn till de i nämnda län rådande säregna jord-

förhållanden har man vid lagstiftningen långt före det nya institutet, egostyckningens införande, fästat vederbörligt afseende.

Så till exempel när kongl. förordningen den 19 december 1827 rörande hemmansklyfning och jordafsöndring utfärdades, förklarades, att densamma ej skulle tillämpas i Stora Kopparbergs län. När denna förordning sedermera upphäfdes genom kongl. förordningen den 6 augusti 1864 om hemmansklyfning och jordafsöndring, förklarades på samma gång, att icke heller den skulle tillämpas i Stora Kopparbergs län.

Häraf torde framgå, att mina anmärkningar emot 1896 års lag i ämnet äro motiverade af faktiska förhållanden, som råda inom den ort jag representerar.

Och som ytterligare stöd för min åsigt och till bevis för att ett trängande behof föreligger till att få en ändring i omförmälda lagstadganden, tager jag mig friheten åberopa en till Konungen ingifven underdånig anhållan om speciallagstiftning för Kopparbergs län i omförmälda ämne, hvilken anhållan är daterad Dalarne i september 1897 och undertecknad af domhafvandena herrar Emil Königsfeldt, H. Claëson, Fab. V. von Koch och Th. af Callerholm samt förste landtmätaren i länet herr C. O. Widmark; och är nämnda anhållan, med uteslutande af ingressen, af följande lydelse: »God anledning förefinnes nog att hoppas, att de beräknade fördelarne af den nya lagstiftningen för riket i allmänhet komma att blifva verkliga, men för största delen af Kopparbergs län blir förhållandet alldeles motsatt. Der får till följd af nya lagens bestämmelser icke egostyckningsförfarandet användas, i dervarande små förhållanden skall förbudet mot lagfart å jordafsöndring, förr än fastställelse af afsöndringen skett, verka afskräckande genom de dermed förenade formaliteter och kostnader samt risken af afslag på grund deraf att mera än en femtedel af den i detta afseende mycket betydelselösa arealen förut afsöndrats, der kommer förty lagen att verka såsom en menlig hämsko på det fria ordnandet af jordförhållandena, hvilket är desto mera tryckande, som behofvet af lättnader derutinnan för visso är större der än för riket i allmänhet, och befolkningen der sedan lång tid tillbaka fått, sig till gagn och trefnad, vänja sig med ett sådant, af förhållandenas bjudande magt framkalladt fritt ordnande.

Huru hämmande af utvecklingen såväl i fråga om jordbruk som skogsskötsel inom länet de genom den nya lagstiftningen lagda hinder för ett fritt ordnande af förhållandena skola verka, torde ej vara svårt att inse.

Hemmansklyfningen, alldeles lemnad fri i nya lagen, skulle hädan-

efter vara nästan enda medlet, då man ville för all framtid förvärfva eganderätt till mark från hemman i norra och östra Dalarne, men då blefve man ock nödsakad att taga andel i såväl in- som afrösningsjord efter sin lott i hemmanet och förty, om man ville förvärfva en inega eller odlingslägenhet, tillhörande inrösningsjorden, blefve man tvungen belasta sig med afrösningsjord, som man ej behöfde eller åstundade och som kanske säljaren ej utan en betydande prishöjning ville afyttra, äfvensom tvärtom, i fall man ville åtkomma ett skogskifte, man skulle vara tvungen på samma gång köpa inegor, hvilka egde vida högre värde för säljaren än för köparen, och skulle således i båda fallen ens behof af jordförvärf betydligen försvåras, göras besvärligt och fördyras.

Att nya lagen medför dessa svårigheter för en stor del af Kopparbergs län, har sin förnämsta grund deri, att enligt 2 § i lagen om egostyckning sådan endast tillåtes från hemman, som undergått laga skifte eller äro enstaka, och att rörande laga skiften i Kopparbergs län gälla undantagsstadganden, som göra, att man svårligen kan tänka sig laga skiften derstädes komma att i anmärkningsvärd mån ske. Det fordras nemligen enligt dessa undantagslagar för erhållande af laga skifte ej allenast att förrättningsmännen skola förklara, att sökt laga skifte medför mot kostnaderna svarande fördelar, utan ock enkel pluralitet därför bland delegarne, under det deremot två tredjedels pluralitet för laga skifte framkallar sådant öfver hela skifteslaget, äfven der skiftet är öfverflödigt, och på detta sätt blifva äfven de genom storskiftet enskiftade hemmanen pligtiga i skifte ingå. Än större villrådighet uppstår för bedömande, om ett hemman i Kopparbergs län kan komma att ingå i laga skifte eller ej, derigenom att man ej med visshet kan säga omfånget af ett skifte inom det länet, då skäl finnas såväl därför, att skifteslaget omfattar hvad vid storskiftet utgjort ett skifteslag, socknen, som för att skifteslaget skall inskränkas till hvarje vid storskiftet utbruten by.

Dessa undantagsstadganden hafva sin tillämplighet på de stora trakter af Kopparbergs län, der storskiften antingen på statens bekostnad helt och hållet eller med dess understöd blifvit verkställda, och, så länge dessa undantagslagar bibehållas, kan man, som redan blifvit sagdt, ej vänta, att laga skiften derstädes annat än undantagsvis komma till utförande, på samma gång man ej kan med visshet påstå, att inskiftade hemman skola vara fria från att ingå i laga skifte. Tillämpning af egostyckningsförfarandet synes sålunda ej ens lagligen kunna ske å enstaka hemman, som ej blifvit genom laga skiften utbrutna.

För att emellertid i fråga om egoförvärf Kopparbergs län ej må blifva mera vanlottadt än riket i öfrigt, lär vara nödigt, att undantagslagar äfven i fråga om egostyckning och jordafsöndring utfärdas för denna landsdel, hvilket synes desto naturligare, som i dessa hänseenden utfärdade lagar stödja sig på gällande skiftesstadga.

Detta samband emellan skiftes- och jordafsöndringsförfattningarne gör det fullt berättigadt att fordra, att den ort, som eger undantagslag i det ena afseendet, äfven erhåller sådan i det andra.

Det första, som erfordras såsom undantag för Kopparbergs län, i hvad angår jordupplåtelse från hemman, är, att derstädes egostyckning får ega rum äfven från hemman, som fått sitt egoområde genom storskifte bestämdt.

Att ett sådant hufvudstadgande i särskild jordafsöndringslag för ofta nämnda län mycket väl kan införas och kommer att utgöra en naturlig utveckling af de genom undantagslagar uppkomna säregna förhållanden derstädes, torde framgå af följande beskrifning öfver de storskiften i det länet, som af storskiftes- och afvittringsverket derstädes blifvit verkställda.

Dessa skiften hafva skett sockenvis, i Stora Tuna dock särskildt för stora sockendelar, och äro af två olika slag, de som blifvit verkställda före år 1859 och de, som egt rum efter denna tid. Båda hafva det gemensamma, att inegorna fullständigt delats man och man emellan eller åt hvarje hemman och hemmansdel, men skogsmarken endast byvis. Vid båda slagen har hvarje hemmans egovälde blifvit på det allra nogaste bestämdt, hvad inegorna angår så till läge och gränser som areal och uppskattning, men för skogsmarken endast i andelar af bysamfälligheter, hvilka andelars storlek i jemförelse med grannarnes andelar och hela bylagets uppskattade skogstillgång fullt exakt angifves genom uppskattningssummor, hvilka så för åboandelarne som för byn blifvit bestämda efter den åbo och by tilldelade uppskattade inegojorden. Mantal, befintligt äfven i Dalarne på 1600-talet, har derefter till följd af den långt drifna hemmansklyfningen alldeles bortfallit och kan numera ej fås reda på annat än för hela socknen samt kronohemman, hvilka nästan uteslutande utgöras af nuvarande eller forna boställen. Hvad som deremot i dessa nejder angifver hemmans och hemmansdelars relativa storlek och därför enbart begagnas vid taxering och dylikt, är den hemmanen vid storskiftet tilldelade uppskattade inegojord, hvilken ock legat till grund för skogsdelningen. Denna uppskattade inegotillgång utvisar, då densamma finnes utförd i 1000-delar af kappland, på ett minutiöst sätt hemmans eller hemmansdels

storlek. Ofta begagnas ej tunnland och kappland, utan uppskattningssummor enligt ett äldre sorts ytmått, spannland, snesland och bandland, hvarvid ej sällan allt nedreducerats till bandland, som i dagligt tal kallas grader. Då hemmansmåttan äro i storskifteshandlingarne angifna till åttiondedelar af bandlandet, graden, och ett bandland motsvarar 36 kvadratalnar, finner man, hvilket ytterligt noggrant mått för hemmans storlek här nyttjas, ett mått, som för den allra minsta jordlägenhet kan användas samt riktigt och noggrant bestämma äfven sådan lägenhets förhållande till såväl socknar som hela hemman. Om tunnland och kappland eller bandland användes, är likgiltigt, ty båda afse samma sak eller de uppskattade inegorna.

Byskogarne äro vanligen efter storskiftets slut åbovis fördelade, hvarvid i afseende å fastställelse högst olika grundsatser blifvit följda, enär sådana förrättningar dels erhållit fastställelse å egodelningsrätt såsom laga skiften, dels af Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller egodelningsrättsordförande förklarats vara under lemnad besvärstid icke öfverklagade, hvarom bevis då tecknats å tillhörande kartor, hvarjemte äfven ofta, med tillämpning af 94 § i kongl. skiftesstadgan, intet i fastställelseväg blifvit vid förrättningar af denna art åtgjort. Detta vacklande vid behandling af skogsåbodelningar kommer ock säkerligen att förorsaka, om ej undantagslag rörande jordupplåtelse erhålles för Kopparbergs län, att behandlingen af frågan angående egostyckning å mark, som tillhör skogsområde, hvarå fastställt laga skifte finnes, blir osäker och vacklande.

Detta är gemensamt för de båda slagen af storskiften, bekostade och understödda af staten. Skilnaden emellan före 1859 och efter detta är verkställda storskiften är dock ganska stor.

Vid dem före 1859 egde ej skiftesförrättaren att föreskrifva utflyttning af hemman och lägenheter, utan var tvungen att utlägga egorna efter bostaden och, då Dalahemmanen voro sammanbyggda i mycket stora byar, blef en naturlig följd deraf, att till hvarje hemmanslott måste utläggas en mängd inegoskiften, somliga, synnerligast fäbod-egor och ängslotter, på flera mils afstånd från gården och gårdsskiftet. Kostnaden för brukningen af dessa aflägsna egor öfverstiger i allmänhet vida afkastningens värde, och en klokt beräknande person har då ej annat val än att antingen för billigt pris afyttra dem till någon, för hvilken de äro beqvämt belägna, eller ock låta dem ligga obrukade och således ej ens lemna medel till de egarne vidlådande utskylder.

Den förra åtgärden torde böra befrämjas och den senare förebyggas, men härtill fordras åtminstone den negativa medverkan af

lagstiftningen, att den ej genom förbud och stränga formaliteter ställer sig hindrande i vägen för dylika köpeaftal.

År 1859 utkom ett nådigt bref, huru storskiftena i Kopparbergs län skulle försiggå, och deruti förekomma två viktiga bestämmelser, den ena, att utflyttningar skulle vid storskiftena ske och understöd till desamma af statsmedel lemnas, och den andra, att vid storskiftena kongl. skiftesstadgan skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Goda följder här af visa sig tydligt derutinnan, att egoutdelningen vid storskiftena efter 1859 rättvisligen kunnat ske i ett fåtal inegoskiften och förty hemmansegorna så sammanföras, att dessa yngre storskiften kunna sägas endast till namnet vara skorskiften, men till gagnet laga skiften, och det lider intet tvifvel, att dessa senare storskiften i Kopparbergs län äro verkställda vida bättre och i större öfverensstämmelse med kongl. skiftesstadgans föreskrifter än en mängd laga skiften i andra delar af riket under 1830- och 1840-talen, då motståndet mot bestämmelserna i skiftesstadgan mångenstädes var så stort, att landtmätare undveko att följdriktigt tillämpa detsamma.

Det sagda torde vara tillräckligt att ådagalägga, det storskiftena inom Kopparbergs län äro så beskaffade, att derstädes hemman, som undergått storskifte, må blifva föremål för egostyckning, och redan genom tillåtelsen att göra egoskiften från storskiftade hemman är ett stort steg taget till gagn för länets inbyggare, men åtskilligt derutöfver torde ock böra föreskrivas.

Det reducerade jordtalet, såsom i dagligt tal inegojordsuppskattningen kallas, har vid storskiftena blifvit på det fullständigaste sätt angifvet för hvarje hemmansdel, och då skogstilldelningen derefter är verkställd, uttrycker densamma på det noggrannaste hemmans och hemmansdels storlek och godhet, och det blir mycket lätt att, sedan afrösningsjorden reducerats efter sitt värde till inrösningsjord, uträkna afsöndringens anpart deraf från hemman. Mantal deremot finnes i allmänhet ej, och ett kompliceradt uträknande af mantal till en jordlägenhet blefve blott en besvärlig räkneoperation, och resultatet, funna mantalssiffran, värdelös, såsom hvarken inom orten på något sätt använd eller lemnande minsta begrepp om jordlägenhetens storlek och dylikt. Får endast reducerade jordtalet, graderna eller bandlanden och uppskattningssumman i inegorna och blifva ett skattemått för egostyckadt område, kunde de allra minsta jordupplåtelser dermed bestämmas.

Då sådant af befolkningen noga känt mått för jord finnes, synes vid lagfart af jordafsöndringar vara nog, att bevis från storskifteshandlingarna lemnas öfver afsöndringen i fråga, innefattande uppgift om

areala storleken, hvaremot all pröfning hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande blir obehöflig, och, då hemmansklyfningar och egostyckningar äro fria i afseende å storlek, tyckas också jordafsöndringar i inskränkta mening böra blifva det, och sålunda inskränkningen till $\frac{1}{5}$ af hemmansområdet bortfalla.

I sammanhang med lagen om egostyckning och jordafsöndring hafva äfven förändringar i kongl. skiftesstadgan vidtagits, och deruti torde äfven för Kopparbergs län böra gifvas särskilda föreskrifter. Stadgandet att egostyckadt område är befriadt från att utan egarens medgifvande ingå i vanligt laga skifte, synes för Kopparbergs län, i händelse undantagslag der införes med rätt till egostyckning med endast storskifte såsom grund, böra erhålla någon inskränkning, och tillräcklig helgd eller orubblighet torde tillkomma denna sorts egostyckningar, om det stadgas, att vid laga skifte innehafvet skall utgöra delningsgrund för egostyckadt eller afsöndradt område och, i likhet med hvad rörande välbelägna och mera enstaka hemman inom riket i allmänhet är föreskrifvet i 85 § kongl. storskiftesstadgan, egare till egostyckadt område befrias från vidare ingående i laga skifte, än som oundgängligen erfordras för att bereda så beqvämt skifte för skiftesdelegarne i öfrigt, som belägenheten medgifver.

Under åberopande af hvad ofvan andragits och i öfvertygelse, att i motsatt fall mycken oreda och många tvister skola uppstå derigenom, att sannolikt många allmogemän, utan att lagfara sina fång, skola fortfara med försäljning af vissa, för dem ofördelaktigt belägna egor, våga undertecknade, som genom vår embetsställning nästan ständigt hafva de omtalade förhållandena för ögonen och känna allmogens klagan öfver de dem tillskyndade olägenheter, i djupaste underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t i nåder täcktes gå i författning derom, att, i analogi med undantagslagen för Kopparbergs län i fråga om vitsord till laga skifte, äfven en undantagslag rörande egostyckning och jordafsöndring blifver för samma län utfärdad, hvilken lag torde böra innehålla:

a) tillstånd att genom egostyckning upplåta mark från hemman, som endast undergått storskifte;

b) att vid sådan egostyckning skall begagnas såsom måttstock för de olika delarne af styckadt hemman ej mantal, utan det vid storskifte åsatta jordatal;

c) att äfven anparter i samfällda eller oskiftade skogsmarker må kunna genom egostyckning eller afsöndring från hemmanen skiljas, der genom storskifte och skogsåbodelningar finnes noga uppgifvet, huru stor del af hela skogen i fråga sådan anpart utgör;

d) att i likhet med hemmansklyfning och egostyckning jordafsöndringar äfven göras fria och att fastställelse å desamma af Kongl. Maj:ts befallningshafvande ej erfordras, utan endast pröfning med lagfarts meddelande, om afsöndringen är till läge och gränser i köpehandlingen så tydligt utmärkt, att tvetydighet derom ej förefinnes och att fastigheten kan i lagfartsboken åskådliggöras;

e) att, i händelse laga skifte kommer att ega rum inom skifteslag, dit egostyckadt eller afsöndradt område hör, sådant område skall njuta sitt innehaf till godo, om nödigt pröfvas, att det i skiftet ingår, men att dess egare i allmänhet befrias från att i vidsträcktare mån i skiftet ingå, än som oundgängligen erfordras för att bereda öfrige delegare i skifteslaget så redligt skifte, belägenheten medgifver.»

Öfver denna framställning infordrade Kongl. Maj:ts Konungens befallningshafvandes i Kopparbergs län yttrande, hvilket ock afgafs och är af följande lydelse:

»Att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke har något att erinra mot framställningen derutinnan, att egostyckning må kunna ega rum från hemman, som undergått storskifte efter år 1859, samt att vid sådan egostyckning såsom måttstock för de olika delarna af styckadt hemman må begagnas ej mantal, utan det vid storskiftet åsatta jordatal;

att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke anser det möta oöfverstigliga hinder för att jordafsöndringar göras fria och att fastställelse å desamma af Konungens befallningshafvande ej fordras utan endast pröfning vid domstol vid lagfarts meddelande, om afsöndringen är till läge och gränser i köpehandlingen så tydligt utmärkt, att tvetydighet derom ej förefinnes, dock endast under förbehåll, att föreskrifter utfärdas derom, att vederbörande domhafvande blifva ålagda att på vissa bestämda tider om de vid häradsrätterna godkända afsöndringarna ingifva rapporter såväl till kongl. kammarkollegium som till Konungens befallningshafvande för att införas i derstädes förvarade jordeböcker;

att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande anser, att, i händelse laga skifte kommer att ega rum inom skifteslag, dit egostyckadt eller afsöndradt område hör, sådant område bör åtnjuta de förmåner, som omförmålas i 85 § 2 mom. i skiftesstadgan; hvaremot Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke anser sig kunna tillstyrka, att äfven anparter i samfällda eller oskiftade skogsmarker må kunna genom egostyckning eller afsöndring från hemmanen afskiljas, då en sådan anparts läge och gränser i samfällighet icke kan så noga bestämmas, som i ofvanberörda kongl. förordning stadgas.»

Af detta yttrande finner man, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande

i Kopparbergs län i hufvudsak tillstyrkt den af domhufvanden och förste landtmätaren i länet gjorda framställning. Att Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke ansett sig böra förorda bifall till framställningen derutinnan, att egostyckningsförfarandet skulle få tillämpas äfven å de före år 1859 storskiftade hemman torde bero derpå, att petitionärerna uti sin framställning så skarpt markerat skilnaden emellan de storskiften, som verkställdes före, och de, som verkställdes efter år 1859.

Det är visserligen sant, att genom kongl. kungörelsen om förändrade föreskrifter i afseende å besutenhets- och skiftesväsendet i Stora Kopparbergs län den 18 februari 1859 en väsentlig skilnad i lagstiftningen i berörda län inträdde, men i verkligheten är dock denna skilnad mindre än hvad man på grund af olikheten i dit hörande stadganden skulle hafva anledning att tro, ty ej så få utflyttningar egde äfven rum vid de storskiften, som verkställdes före år 1859, och många hemman sammanfördes också då, så vidt möjligt var och lokala förhållanden det medgäfvos, så att enligt mitt förmenande giltiga skäl ej föreligga för att inom ett och samma län egostyckningslagen skulle få tillämpas å det ena hemmanet, under det att samma förmån icke skulle beredas ett annat, som i verkligheten ej företer någon annan skiljaktighet än att vara utbrutet ur samfällighet under en något olikartad lagstiftning. Jag tror därför, att det vore lämpligast att öfverlemna åt förrättningsmännen att i hvarje förekommande fall pröfva, huruvida hemmanet är af sådan beskaffenhet, att det med fördel kan styckas.

Rörande samma Kongl. Maj:ts befallningshafvandes afstyrkande deraf, att samfälda eller oskiftade skogsmarker skulle få genom egostyckning eller afsöndring från hemman afskiljas, så vill jag deremot erinra, att en andel i sådan samfällighet, när densamma vare sig genom egostyckning eller afsöndring utbrytes, blir på det allra tydligaste till både läge, gränser och innehåll utmärkt och angifven genom den landtmäteriförrättning, som i båda fallen måste försiggå, dervid både karta och beskrifning upprättas, hvilka tydligare angifva ett sådant områdes beskaffenhet än hvad som i de flesta fall är möjligt att åstadkomma vid afsöndring från ett genom laga skifte utbrutet hemman, derest landtmäteriförrättning dervid icke sker.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i lagen om hemmanskyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 att, hvad Kopparbergs län beträffar, nedan angifna paragrafer måtte få följande förändrade lydelse eller tillägg:

2 kap. Om egostyckning.

2 §. Den, som under enskild eganderätt

Inom Kopparbergs län vare dock egostyckning tillåten äfven rörande sådant hemman, hvilket blifvit utbrutet endast genom storskifte, derest landtmätaren eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen pröfva hemman eller hemmansdel vara af sådan beskaffenhet, att egostyckning utan olägenhet må kunna ske.

3 kap. Om jordafsöndring.

20 §. 1 mom. Egare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets egovälde för alltid afsöndra till och med en femtedel af egovidden i en eller flera delar.

Inom Kopparbergs län må dock afsöndring ske utan afseende å afsöndringens storlek med hänsyn till hemmanet i sin helhet.

21 §. Afhandling rörande jordafsöndring

Inom Kopparbergs län pröfvar rätten i sammanhang med lagfartsansökningen, om afsöndring är i köpehandlingen till innehåll, läge och gränser så noga angifven, att någon osäkerhet derom ej kan uppstå.»

I denna motion hafva herrar *O. A. Ericsson, E. Norman, A. Hansson* i Solberga, *S. Söderberg, B. P. Ersson*, och *S. M. Olsson* instämt.

Motionen n:o 117 lyder:

»Under förutsättning att min motion med förslag till ändring af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring varder af Riksdagen bifallen, får jag härmed vördsamt föreslå, att Riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring af 6 § i kongl. förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, sådan nämnda § lyder enligt lagen af den 27 juni 1896, att till berörda paragraf fogas följande tillägg:

Inom Kopparbergs län må, utan hinder deraf att Konungens befallningshafvande icke fastställt afsöndring, lagfart å fånget meddelas.»

Såsom framgår af jemförelse mellan dessa herr Perssons motioner och de motioner af herr Johnsson, öfver hvilka utskottet ofvan afgifvit utlåtande, gå de förändringar i gällande lagstiftning rörande hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring, hvilka herr Persson för Kopparbergs län föreslagit, i samma rigtning som de af herr Johnsson för landet i dess helhet ifrågasatta. Herr Persson hemställer sålunda, hvad nämnda län vidkommer, såväl om rätt att afsöndra jord utan afseende å afsöndringens storlek som ock, att Konungens befallningshafvandes fastställelse å afhandling rörande jordafsöndring ej må erfordras, utan åt rätten öfverlemnas att pröfva sådan afhandling, då lagfart derå sökes. Jemväl den förändring i lagfartslagen, som utgör en konsekvens af sistberörda förslag, är af herr Persson ifrågasatt. Härutöfver föreslår herr Persson sådan förändring i lagstiftningen angående egostyckningen, att medan sådan åtgärd för närvarande endast är tillåten å hemman, som antingen icke legat i samfällighet med annat hemman eller ock undergått laga skifte eller annan i afseende å orubblighet dermed likställd skiftesförrättning, möjlighet skulle beredas att erhålla egostyckning å storskiftade hemman i Kopparbergs län.

Af den uppfattning, utskottet uttalat i fråga om herr Johnssons motioner, skulle den slutsats kunna dragas, att utskottet äfven skulle finna sig förhindradt att understödja de motioner, som nu äro föremål för utskottets pröfning. Utskottet har emellertid ansett anledning förefinnas att till dem intaga en annan ståndpunkt.

Att inom Kopparbergs län i afseende å jordförhållandena förefinnas egendomligheter, hvilka förtjena beaktande, har sedan lång tid tillbaka varit af lagstiftningen erkändt. Både i 1827 och i 1864 års förordningar angående hemmansklyfning och jordafsöndring var detta län undantaget, och i skiftesförfattningarne, äfven den nu gällande, hafva särskilda bestämmelser lemnats med afseende å detsamma. Jemväl vid genomförandet af de nya lagfarts- och inteckningslagarne togs hänsyn till de säregna förhållandena derstädes.

Någon sådan undantagsställning har icke i den lag, hvarom nu är fråga, blifvit länet medgifven, men att behof deraf förefinnes, uttalades redan under den diskussion inom Riksdagen, som föregick lagens antagande, och har under den tid, som derefter förflutit, från skilda håll med mycken styrka framhållits. Sålunda hafva samtliga ordinarie domhafvande i länet utom en samt förste landmätaren derstädes hos Kongl. Maj:t gjort gemensam framställning om bland annat enahanda förändringar i lagen, som de af motionären ifrågasatta, och Konungens befallningshafvande i samma län, som öfver framställningen blifvit hörd,

har i hufvudsak yttrat sig för bifall till densamma. I nu förevarande motion, n:o 116, hafva ock, såsom ofvan nämnts, icke mindre än sex representanter för länets landsbygd instämt.

Vid pröfning af förhållandena har ej heller utskottet kunnat undgå att finna ådagalagdt, att emellan Kopparbergs län och landets öfriga delar på här ifrågavarande område sådana skiljaktigheter förefinnas, att de skäl för bibehållande af gällande bestämmelser i ämnet, hvilka utskottet eljest förmenat böra tillerkännas fullt vitsord, icke ega samma betydelse i afseende å nämnda län. Utskottet har sålunda trots sig finna såväl att behovet af förändringar i den rigtning motionerna angifva är vida mer framträdande inom Kopparbergs län än inom landet i öfrigt, som ock att mot desamma i fråga om detta län icke möta sådana betänkligheter som eljest.

Vidkommande sålunda först förslaget, att egostyckning under vissa förutsättningar skall tillåtas å hemman, hvilket utbrutits endast genom storskifte, lär en sådan förändring i gällande lags bestämmelser utan att medföra egentliga vådor innebära högst afsevärda fördelar för länet. Som bekant har större delen af Kopparbergs län undergått s. k. storskifte, hvaremot egentligt laga skifte endast undantagsvis der förekommit. Huru vida detsamma framdeles kommer att allmännares anlitas, torde vara svårt att på förhand bedöma, men med den derstädes i fråga om skiftesvitsord gällande inskränkning, att skifte ej må ske, med mindre flertalet af delegarne äro derom ense samt derest ej två tredjedels pluralitet bland dem föreligger, landtmätaren finner detsamma medföra mot kostnaderna svarande fördelar, lär man icke sakna befogad anledning antaga, att vid de redan förrättade storskiftena i regel kommer att få bero, synnerligast som desamma, särskildt de efter utfärdande af 1859 års kongl. bref i ämnet förrättade, ofta lära vara ganska tillfredsställande. Den nya form för jordstyckning, som egostyckningsinstitutet innebär, skulle sålunda med nuvarande bestämmelser sannolikt aldrig i väsentligare omfattning komma Kopparbergs län till godo, hvilket vore så mycket mer att beklaga, som densamma, enligt hvad det uppgifves, derstädes lär vara mer än i de flesta andra landsdelar af behovet påkallad. Ju mindre anledning finnes att antaga, att storskiftena i allmänhet komma att rubbas, desto mindre skäl finnes dessutom att förbjuda egostyckning å storskiftade hemman.

Att i lagen stadgats förbud mot att utan tillstånd af Konungens befallningshafvande från hemman afsöndra mer än en femtedel af dess egoområde har, som känt är, haft sin grund i farhåga för att större

afsöndring skulle i allt för hög grad försvaga stamhemmanets förmåga att utgöra de å detsamma belöpande skatter och onera, en farhåga, hvilken i de orter, der mantalet är grunden för utgörande af de å jorden ännu hvilande bördor, kan anses hafva sitt berättigande. Inom Kopparbergs län är emellertid beskattningsgrunden i regel icke mantalet, utan jordatalet, en vid storskiftena med hänsyn till ytvidden och jordens beskaffenhet verkställd uträkning af hvarje särskild inegofigurs värde i förhållande till värdet af all hemmanets inegojord. Då en person förvärfvar en fastighet, påföras honom med detsamma de skatter och onera, som motsvara den till fastigheten hörande inegojorden, och stamhemmanet svarar i allmänhet icke för andra allmänna bördor än som belöpa på den inegojord, som efter skedda afsöndringar fortfarande tillhör detsamma. De skäl, som på andra håll tala för begränsning i rätten att afsöndra jord, ega sålunda i hufvudsak ingen tillämplighet på Kopparbergs län.

I och med det att jordafsöndringar tillåtas utan begränsning till viss del af hemmans areal, försvinner äfven den hufvudsakliga grunden att fordra Konungens befallningshafvandes fastställelse å afhandlingar rörande jordafsöndring, och lärer väsentligt hinder icke möta att åt rätten öfverlemna pröfningen af desamma. Härmed följer äfven att, såsom motionären i motionen n:o 117 föreslagit, lagfart å afsöndring må kunna meddelas utan hinder deraf, att afsöndringen icke blifvit af Konungens befallningshafvande fastställd.

Ehuru utskottet, såsom af det ofvan anförda framgår, icke har något att erinra mot syftet med herr Perssons förevarande motioner, anser utskottet sig likvisst icke böra tillstyrka Riksdagen att för närvarande antaga formuleradt lagförslag i ämnet, utan torde lämpligast vara, att frågan dessförinnan öfverlemnas till Kongl. Maj:ts ompröfning.

Utskottet får alltså hemställa,

3:o) att Riksdagen, i anledning af herr Perssons förevarande motioner, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida och i hvilken mån, med hänsyn till de i Kopparbergs län rådande särskilda förhållanden, för detta län kunna erfordras andra bestämmelser angående egostyckning och jordafsöndring än de i gällande lag fastställda, samt för Riksdagen framlägga

det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 5 maj 1899.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.